

Les llengües al món: Normalització i política lingüística

Abans d'entrar en el tema que ens ocupa, llegiu aquest fragment del text de la Coordinadora d'Associacions per la Llengua Catalana (CAL): *Per un augment de l'ús social de la llengua catalana als municipis*.

La Coordinadora d'Associacions per la Llengua Catalana (CAL) feia arribar a les diverses forces polítiques que es presentaven a les eleccions municipals passades tot un seguit de propostes per tal que, des de l'àmbit municipal i comarcal, es feren actuacions per incrementar l'ús social de la llengua. Actuacions, per tant, que s'haurien de realitzar des dels ajuntaments, des dels consells comarcals i des de les diputacions.

Com saber que una llengua es troba en un procés de substitució o, pel contrari, inicia un procés de recuperació?

Potser ens poden ajudar aquestes afirmacions de la prestigiosa lingüista Carme Junyent: no hi ha dubte que la substitució és un fenomen molt complex on es barregen molts factors, de manera que les prediccions són difícils de fer. Ara bé, qualsevol comunitat bilingüe pot iniciar un procés de substitució que l'aboqui a un punt de no-retorn, i quan aquest procés s'inicia, es poden identificar una sèrie de **síntomes** que fariem bé de prendre com a senyal d'alarma.

Per exemple:

- a) Quan en els casos de contacte de llengües detectem un grau d'interferència unidireccional, que va des del manlleu massiu de lèxic fins al calc d'estructures sintàctiques, passant per la pèrdua de regles fonològiques i morfològiques, etc., ens podem posar a tremolar per la llengua interferida.
- b) Quan observem la reducció i/o fragmentació de la base territorial de la llengua recessiva, ja podem anar amb l'ai al cor.
- c) Quan percebem un procés de substitució en les zones urbanes, ai del "camp lliure" que li queda per córrer.
- d) Quan es redueixen les funcions d'una llengua (en quina llengua parlo amb la família, els amics, els companys de feina o d'estudi, el senyor director o la dona de fer feines, els desconeguts, el bidell, el dependent, el metge o el jutge...), ja estem lluitant amb el pitjor dels enemics: l'invisible. Qui ens impedeix de declarar-nos competents en una llengua en la qual cantem el "Fum, fum, fum" per Nadal? I si ens en declarem competents, qui sospitarà que es tracta d'una llengua recessiva?
- e) Quan es degrada l'estatus d'una llengua i -sobretot- el dels seus parlants (parlar la llengua pròpia implica ser titllat de provincianista, xovinista, retrògrad, etc.), ja podem buscar ràpidament un contrapès a la pressió, si no volem que la comunitat es llenci de ple al món feliç que li ofereix la llengua dominant.

Carme Junyent: *Vida i mort de les llengües*. pp. 52-53.

Normalització lingüística

La normalització lingüística és un procés de resposta al conflicte lingüístic, un procés de cohesió de la comunitat lingüística. Pretén recuperar els àmbits d'ús i el nombre de parlants de la llengua pròpia per lluitar contra la seua desaparició.

Aspectes i factors de normalització

La normalització implica el reconeixement del conflicte lingüístic com una situació anormal que cal superar canviant les normes d'ús de la comunitat lingüística. S'han de reorganitzar les **funcions lingüístiques** de les dues llengües per readaptar les **funcions socials** de la llengua.

El seu objectiu és la normalitat lingüística i s'incideix en els següents **aspectes** bàsics:

- Augmentar el nombre de parlants
- Augmentar la freqüència d'ús de la llengua
- Ocupar tots els àmbits d'ús de la llengua
- Ser lleial a unes normes d'ús favorables a la llengua dominada.

Cada procés de normalització lingüística genera el seu model particular d'acord amb determinats **factors socials**:

- la cohesió del grup i la consciència lingüística dels parlants
- el marc legal vigent i els moviments sociopolítics

Segons la durada del procés de conflicte lingüístic, al normalització tindrà major o menor probabilitat d'èxit.

La normalització és sempre una decisió històrica conscient, implica canvis culturals, socials, polítics, i sobretot una actitud favorable cap a l'idioma. Va lligada a altres processos modernitzadors de la societat: l'economia, la democràcia, l'ensenyament, els mitjans de comunicació...

Aquest procés inclou dos aspectes inseparables:

1. La normativització (codificació de la llengua) i
2. La intervenció sociopolítica, la política lingüística

Política lingüística

La política lingüística és l'activitat que desenvolupa un govern sobre l'ús de les llengües. Aquesta actuació pot ser conscientment exercida o inconscientment provocada. És la gestió del plurilingüisme.

Les intervencions dels poders públics sobre les llengües al llarg de la història han estat freqüents.

N'hi ha de dos tipus, per acció o per omissió.

- **Liberalisme o no-intervenció**

No s'intervé i es deixa que un procés de conflicte lingüístic es desenvolupe.

- **Dirigisme o intervenció**

Es publiquen decrets, lleis... que poden servir per mantenir l'hegemonia d'una llengua o, pel cantó oposat, per frenar-ne els processos de substitució.

La **planificació lingüística** representa les diverses formes d'intervenció conscient sobre una llengua. Es parteix d'una anàlisi de la situació inicial, que es considera insatisfactòria. A partir d'ací es plantegen els objectius que ha d'aconseguir la llengua.

Un govern pot optar per la substitució de la llengua pròpia. Llavors parlem de **contraplanificació**, com el conjunt de mesures destinades a dificultar la normalització d'aquesta llengua.

Un clar exemple de contraplanificació el tenim en de l'actual govern de la Generalitat Valenciana, que actua negant la unitat de la llengua, suprimint convalidacions de titulacions de català, dificultant la tasca d'organitzacions culturals en defensa de la llengua, no promocionant l'ús públic del català o fent-lo limitant

l'àmbit d'ús (sembla en aquestes campanyes que només s'ha d'usar a l'escola o en família), omplint de continguts en castellà la televisió pública, etc.

Curiosament, es proclamen defensors del bilingüisme. Segons enquestes de l'any 2004, en deu anys s'ha passat d'un 60% de valencianoparlants a un 50%. El nou Govern Balear, des de 2003, també s'ha apuntat a la política del bilingüisme.

Cal tenir en compte que una política lingüística no serà efectiva si no hi ha una resposta positiva, un suport de la societat, que és la que al cap i a la fi cal transformar. En la mesura que la societat manifeste consciència i lleialtat lingüística, es podrà garantir o no l'èxit de la política lingüística.

Models i exemples de política lingüística

Hi ha dos models teòrics en les fórmules legislatives de les polítiques lingüístiques: el principi de personalitat i el principi de territorialitat (cal dir que aquests dos principis preveuen que en qualsevol de les llengües es pot actuar en diferents àmbits: en educació, en l'administració pública, en els mitjans de comunicació, en els serveis, en el cinema, en l'etiquetatge...).

El principi de personalitat permet que un individu dispose dels seus drets lingüístics independentment de la zona de l'estat plurilingüe on es trobe.

A Finlàndia, tots els parlants de suec (només un 10% aproximadament) i de finès tenen els seus drets lingüístics garantits a tot el país.

El principi de territorialitat, en canvi, només concedeix els beneficis públics d'una llengua dins d'una zona ben delimitada d'un estat, però no en la seua totalitat territorial.

A **Bèlgica** un belga de parla francesa té garantits tots els seus drets lingüístics a la zona sud del país, i un belga de parla holandesa els té en la zona nord. Si un ciutadà canvia de zona lingüística ja no disposa dels seus drets lingüístics.

A **Suïssa** ocorre el mateix en cadascun dels cantons o regions (que disposen d'una sola llengua pròpia).

A l'Estat espanyol, però tenim un model mixt; s'hi combinen els dos principis vistos anteriorment: per als castellanoparlants, hi ha el principi de personalitat; per als de parla basca, gallega i catalana, el de territorialitat.

I així és com es perpetua el conflicte lingüístic, ja que uns ciutadans estan obligats a conèixer dues llengües (la pròpia i la castellana) i altres només una, l'oficial a tot l'estat... fins que el conflicte acabe en substitució (perquè cada volta es fan més evidents els cinc símptomes de què parlàvem al principi, a partir del text de Carme Junyent).